

Durmuş Hocaoğlu

Laiklik ve Sekülerlik: II

Yeniçağ, “Analiz”., 05 Haziran 2006, Pazartesi., s.13
“Analiz” Sıra No: 402; 2006-064; Haziran-03

YENİÇAĞ

Laiklik tipi dünyevîleşme özellikle Fransız İhtilâli ile aktüel bir şekilde dünyanın gündemine girmiştir. Sert ve müsâmahasız bir hareket olarak gelişen ve hâl-i hâzırda da bu kimliğini koruduğu söylenebilecek olan “Fransız tipi Laiklik”, yâni “Laikçilik” veya en radikal ideolojik kimliği ile “Laisizm”, bizim açımızdan da ayrı bir önem taşımaktadır. Zira, Türk Laikleşmesi, en temel unsurlarını ve zihniyetini büyük ölçekte oradan almıştır.

Batı'nın kendi tarihi ve kendi şartları içerisinde gelişen Laiklik ve Sekülerlik, Batı Modernitesi'nin muhtelif etkileri dolayısıyla Türkiye'ye de intikal etmiş, ve, uzun bir süreçten sonra 1937 tarihinde Laiklik bir anayasa hükmü olarak vaz' edilmiştir. Fransız anayasasında Laiklik hükmünün vaz' edilmesine nisbetle on yıllık bir kıdemi bulunan ve bu bakımdan dünyada ilk olan Türk Laikliği, toplumsal bir mutâbakatın değil Devlet tazyikinin bir netîcesi olarak tarih sahnesinde yerini almış olup, esas îtibâriyle Fransız Laikliği'nin bazı tâdilâtlarla Türkiye'ye uyarlanmış bir versiyonu olarak nitelendirilebilir.

Ancak buna rağmen her iki laiklik arasındaki bu farklar bâzı bakımlardan fevkalâde mühimdir ve nevi' şahsına münhasır (*sui generis*) nitelik taşımaktadırlar; öyle ki, Türk Laikliği, bâzı bakımlardan Türkiye'nin hâlâ — en azından “bir tür” ve yine “nevi' şahsına münhasır” — bir İslâm Devleti olduğunu ihsas ettirmektedir dahi denebilir.

Fransa hâricindeki Batı ülkelerinde “Laiklik” terimi pek bilinen bir terim değildir; zaman-zaman literatürde, “Fransız Tipi Sekülerlik” olarak da anılmasının sebebi budur[1]. Bu farklı husûsiyeti ile temâyüz eden ve “Fransız Tekillliği” olarak da anılan Fransız Laikliği, Ayrımcılık modelinin en radikal tatbikat sâhası olmakla kesin bir istisnâ niteliği taşımaktadır. “Kilise ve Devletin Ayrımı” (*Séparation de L'Église et de L'État*) prensibi üzerine müesses Fransız Laikliği'nin bu prensibi bir anlamda “Din ve Dünya Kürelerinin Temassızlığı” şeklinde, en aşırı haddine kadar da yorumlanabilmektedir ki Laisizm (Laikçilik) denen şey de esas olarak budur ve yine bu sebepten dolayıdır ki Laiklik, aynı zamanda jakoben bir cumhuriyetçilik üzerine müessesdir de.

Laiklik'in bu en katı şeklini dile getiren Regis Debray'ın ifâdesiyle, Laik sistem için aslolan Demokrasi değil, öncelikle Cumhuriyet'tir; Cumhuriyet, Demokrasi'nin ilâvesidir, artısıdır ve **Laiklik, Tanrı'nın elinden iktidarın alınmasıdır**. Demokrasi'yi ancak Laik Cumhuriyet'in yerleşmesiyle tatbîkâta konabilecek bir nevi' lüks gibi gören ve bu bakımdan Laisizm'in sözcüsü sayılabilecek olan Debray'ın şu fikirleri dikkate şâyandır[2]:

“1958 (veya 1946) anayasamızın girişine göre “bölünmez, laik, demokratik ve sosyal bir cumhuriyet” olan cumhuriyetimiz, Avrupa'da tuhaf bir şey!”

“Bu hak durumu, bir olgu durumunu meşrulaştırıyor. Tek olan bir tarihe tek olan, biricik olan bir anayasa! Bundan dostlarımız ve komşularımızın eğlendikleri bir dizi âdetlerimiz, bastırmalarımız, tutku ve ödevlerimiz çıkmaktadır. En ciddi Avrupa gazetelerinin “başörtüsü olayı”na tahsis etmiş oldukları şaşkın ve alaycı makalelerinin de gösterdiği gibi bir İngiliz veya bir Danimarkalı için Fransızlar bir defa daha kafadan çatlaklıklarını göstermişlerdir. Haksız

değiller. 1789'dan veya daha tam olarak bazı delillerin ilk defa olarak **Tanrı'nın elinden insanların dünyanın bir bölgesindeki yönetimini almak cüretini gösterdikleri** 1793 yılından bu yana akıntının tersine yüzen "marjinal"leriz. İki yüz sene sonra ve bütün görüşlere rağmen cumhuriyetimizin Avrupa'da gerçek bir paraleli yok! 1889'da kıtamızda sadece iki cumhuriyet vardı: Fransa ve İsviçre. Etrafımızda bazı isim değişikliklerine rağmen 100 sene sonra bugün de durumun fazla değişmemiş olduğunu iddia ediyorum."

"Dünya kamuoyunda bizi yine suçlu listesine koydular. 170 tane hükümler devletten 100'den fazlasının dinsel diye adlandırılabilceği bir dünyada laik devletler küçük bir azınlık teşkil etmektedir. Dünyevileştiği söylenen Avrupa Topluluğu'nda laiklik hiçbir yerde bir anayasa ilkesi değil. O ne anayasada yapılan bir değişikliğin ancak kiliseler ve devletin birbirinden ayrılığını tesis ettiği Amerika'da, ne de 60 yıl boyunca bir devlet dinini, Marksizm-Leninizmi (kiliseler, hiç şüphesiz klerikalizmin tekelinde değildir) egemen kılan Rusya'da öyle. İsa'nın haçı İspanya'da okullarda asılı olmaya devam ediyor. Hıristiyanlaştırma küçük Danimarkalıların okullarda sabahları derse ve mezmurla başlamalarına engel değil. Yine o Anglikanlığın devlet dini olduğu Büyük Britanya'da "Tanrı Kraliçeyi Korusun"un yankılanmasına engel teşkil etmiyor. Aynı şekilde o, Alman Ceza Kanunu'nun 166. maddesinin Tanrı'ya karşı küfretmeye bir yaptırım getirmesine de engel değil. Hollanda'da, yani hoşgörünün ülkesinde Selman Rüşdi Tanrı'ya karşı hakaretleri cezalandıran; ancak peygamberlerine karşı yapılmış olan hakaretleri cezalandırmayan aynı ceza kanununun 147. maddesine dayanılarak yayınlanabilmiştir. **Fransa'da Tanrı'ya karşı küfretmenin 1791'den bu yana bir suç olmaktan çıktığını hatırlatalım."**

[1]. Bkz., msl: Michel Troper., "French Secularism or Laïcité"., *Cardozo Law Review.*, Vol. 21, February 2000., pp.1267-1284

[2]. Regis Debray., "Cumhuriyetçi misiniz Demokrat mı?"., Çeviren: Prof. Dr. Ahmet Arslan., I. Bölüm: *Zaman.*, 01.11.1989, s.15 [Orijinal Metin: "Étes-vous démocrate ou républicain?"., *Le Nouvel Observateur.*, 30.11-6.12.1989]

